

उत्तराखण्ड संस्कृत विश्वविद्यालय, हरिद्वार

प्रदत्त कार्य 2020–21

विशेष बैक पेपर

कक्षा.....

विषय.....

पत्र.....

पत्रकोड.....

अनुक्रमांक.....

नामांकन संख्या.....

परीक्षार्थी हस्ताक्षर

प्राचार्य हस्ताक्षर

नोट:—उपरोक्त सूचना स्पष्ट भरें। परीक्षार्थी सिर्फ अनुक्रमांक ही भरे। परीक्षार्थी अपना नाम न लिखें। प्रदत्त कार्य स्वहस्तलिखित ही मान्य होगा अन्यथा की स्थिति में निरस्त कर दिया जायेगा।

उत्तराखण्ड—संस्कृत—विश्वविद्यालयः, हरिद्वारम्
प्रदत्तकार्यम्(विशेष बैक पेपर)

परीक्षा : शास्त्री (बी.ए)

सत्रम् : प्रथमसत्रम्

विषय : साहित्यम्

पत्रम् : प्रथमपत्रम् (कूटसंख्या—CC-01)

पूर्णांकाः—80

प्रथमो भागः

(लघूत्तरीयात्मकः) 150 शब्देषु

1 केचन पचं प्रश्नाः समाधेयाः ।

प्रत्येकं— 04

1. साहित्यदर्पणकारानुसारं काव्यलक्षणं प्रतिपाद्यताम् ।
2. गुणानां रसधर्मत्वं निरूप्यताम् ।
3. साहित्यदर्पणस्य प्रथमपरिच्छेदस्य मुख्यविषयं निरूपणीयम् ।
4. काव्यदर्शानुसारेण काव्यस्वरूपं निरूपयत ।
5. वैदर्भीरीतेः लक्षणोदाहरणं स्पष्टयत ।
6. पांचालीरीतेः लक्षणोदाहरणं प्रकटयत ।

द्वितीयो भागः

(टिप्पण्यात्मकः) 500 शब्देषु

2. केचन चत्वारः प्रश्नाः समाधेयाः ।

प्रत्येकं— 05

1. रीतेः लक्षणम् ।
2. वाक्यं रसात्मकं काव्यम् ।
3. दर्पणकारस्य चरित्रचित्रणम् ।
4. सर्गबन्धलक्षणम् ।
5. शास्त्रप्रयोजनम् ।
6. वैदर्भमार्गस्य दशगुणाः ।

तृतीयो भागः

(निबन्धात्मकः) 1000 शब्देषु

3. कयोश्चिद्द्वयोरेव प्रश्नयोः समाधानं कार्यम् ।

प्रत्येकं— 20

1. विश्वनाथोक्तं काव्यस्य प्रयोजनं विस्तरेण स्पष्टयत ।
2. काव्योत्कर्षहेतवः प्रतिपाद्यताम् ।
3. काव्यादर्शदिशा काव्यशरीरविवेचनं निरूपयत ।
4. काव्यादर्शानुसारेण संबन्धचतुष्टयं प्रतिपादयत ।

उत्तराखण्ड—संस्कृत—विश्वविद्यालयः, हरिद्वारम्
प्रदत्तकार्यम्(विशेष बैक पेपर)

परीक्षा : शास्त्री (बी.ए)

सत्रम् : प्रथमसत्रम्

विषय : साहित्यम्

पत्रम् : द्वितीयपत्रम् (कूटसंख्या—CC-02)

पूर्णांकाः—80

प्रथमो भागः

(लघूत्तरीयात्मकः) 150 शब्देषु

1. केचन पंच प्रश्नाः समाधेयाः ।

प्रत्येकं— 04

1. किरातार्जुनीयस्य मंगलाचरणं लिखतु ।
2. किरातार्जुनीये कति सर्गाः ? तत्रापि प्रथमसर्गस्य सारो लेख्यः ।
3. किरातार्जुनीयमिति पदस्य व्युत्पत्तिं लिखतु ।
4. “उपमा कालिदासस्य” कथनमिदं सप्रमाणं विविच्यताम् ।
5. महाकविकालिदासस्य सक्षिप्तपरिचयो लेख्यः ।
6. कुमारसंभवस्य काव्यसौष्टवं प्रतिपाद्यताम् ।

द्वितीयो भागः

(टिप्पण्यात्मकः) 500 शब्देषु

2. केचन चत्वारः सप्रसंग व्याख्येयाः

प्रत्येकं— 05

1. न नन्मिन्वष्यति मृग्यते हि तत् ।
2. क ईप्सितार्थस्थिरनिश्चयं मनः पयश्च निम्नाभिमुखं प्रतीपयेत् ।
3. न हि प्रियं प्रवक्तुमिच्छन्ति मृषा हितैषिणः ।
4. स किंसखा साधु न शास्ति योऽधिपं हितान्न यः संशणुते स किंप्रभुः ।
5. विचित्ररूपाः खलु चित्तवृत्तयः ।
6. क्लेशः फलेन हि पुनर्नवतां विधत्ते ।

तृतीयो भागः

(निबन्धात्मकः) 1000 शब्देषु

3. यथेच्छं द्वौ श्लोकौ सप्रसंगं व्याख्याचेताम् ।

प्रत्येकं— 20

1. निशम्य चैनां तपसे कृतोद्यमां सुतां गिरीशप्रतिसक्तमानसाम् ।
उवाच मेना परिरभ्य वक्षसा निवारयन्ति महतो मुनिव्रतात् ॥
2. निवेदितं निश्चसितेन सोष्मणा मनस्तु में संशयमेव गाहते ।
न दृश्यते प्रार्थयितव्य एव ते भविष्यति प्रार्थितदुर्लभः कथम् ॥
3. विशङ्कमानो भवतः पराभवं नृपासनस्थोऽपि वनाधिवासिनः ।
दुरोदरच्छद्मजितां समीहते नयेन जेतुं जगतीं सुयोधनः ॥
4. पुरोपनीतं नृप रामणीयकं द्विजातिशेषेण यदेतदन्धसा ।
तदद्य मे वन्यफलाशिनः परं परैति कार्श्यं यशसा समं वपुः ॥

प्रदत्तकार्यम्(विशेष बैक पेपर)

परीक्षा : शास्त्री (बी.ए)

सत्रम् : प्रथमसत्रम्

विषय : नव्यव्याकरणम्

पत्रम् : प्रथमपत्रम् (कूटसंख्या—**CC-1**)

पूर्णांकाः—80

प्रथमो भागः

(लघूत्तरीयात्मकः) 150 शब्देषु

1. केचन पंचप्रश्नाः समाधेयाः।

प्रत्येकं— 04

1. "र" प्रत्याहारः साध्यताम्।
2. उपैति इत्यत्र वृद्धिः केन सूत्रेण।
3. अक्षौहिणी इत्यस्य सिद्धिः प्रदर्शयताम्।
4. अ अ इति सूत्रं किमर्थम्।
5. नान्जलौ इति सूत्रं किमर्थम्।
6. पुना रमते इति प्रयोगस्य साधुत्वं प्रदर्शनीयम्।

द्वितीयो भागः

(टिप्पण्यात्मकः) 500 शब्देषु

2. केचन चत्वारः प्रश्नाः समाधेयाः।

प्रत्येकं— 05

1. पूर्वत्रासिद्धम् इति सूत्रं व्याख्यायताम्।
2. इको गुणवृद्धि इति सूत्रं व्याख्येयम्।
3. इको यणचि इति सूत्रं व्याख्येयम्।
4. स्तोः श्चुना श्चुः इति सूत्रं व्याख्येयम्।
5. शश्छोऽटि इति सूत्रं व्याख्येयम्।
6. भोभगो इति सूत्रं व्याख्येयम्।

तृतीयो भागः

(निबन्धात्मकः) 1000 शब्देषु

3. कयोश्चिद्द्वयोरेव प्रश्नयोः समाधानं कार्यम्।

प्रत्येकं— 20

1. वर्णानाम् उच्चारणस्थानानि प्रयत्नाश्च प्रदर्शयन्ताम्।
2. मुनित्रयं नमस्कृत्य इति मंगलपद्यं व्याख्यायताम्।
3. हलन्त्यम् इत्यत्र अन्योन्याश्रयदोषं प्रदर्शय समाधीयताम्।
4. हरीराजते, प्रौढः, कृष्णैकत्वम्, शिवोवन्द्यः, शिवायों नमः, शिवच्छाया, वाग्घरिः, तल्लीनः, इत्येतेषु, पंचप्रयोगाः, ससूत्रनिर्देशं साधनीयाः।

परीक्षा : शास्त्री (बी.ए)

विषय : फलितज्योतिषम्

पत्रम् : द्वितीयपत्रम् (कूटसंख्या—CC-2)

सत्रम् : प्रथमसत्रम्

पूर्णांकाः—80

प्रथमो भागः

(लघूत्तरीयात्मकः) 150 शब्देषु

1. केचन पंचप्रश्नाः समाधेयाः ।

1. कति नक्षत्राणि लेखनीयानि
2. कर्णवेधः कदा कार्यः प्रतिपाद्यताम् ।
3. अष्टकूटे कस्य कति गुणाः इति निर्देष्टव्या ।
4. ध्रुवचरमिश्रसंज्ञकानि नक्षत्राणि लेखनीयानि ।
5. भकूटं कतिविधम् ? प्रतिपाद्यताम् ।
6. नामकरणमुहूर्तं लेखनीयम् ।

प्रत्येकं— 04

द्वितीयो भागः

(टिप्पण्यात्मकः) 500 शब्देषु

2. केचन चत्वारः प्रश्नाः समाधेयाः ।

1. दिवारात्रि मुहूर्ताः प्रतिपादनीयाः ।
2. दोलारोहणमुहूर्तं प्रतिपादयत् ।
3. कतियोनयः ।
4. अक्षराम्भमुहूर्तं लेखनीयम् ।
5. सर्वकृत्येषु समान्यलग्नवलं प्रतिपाद्यताम् ।
6. उपनयनादौ गुरुशुदिः प्रतिपाद्यताम् ।

प्रत्येकं— 05

तृतीयो भागः

(निबन्धात्मकः) 1000 शब्देषु

3. कयोश्चिद्द्वयोरेव प्रश्नयोः समाधानं कार्यम् ।

1. नक्षत्राणामधोमुखादि संज्ञा तत्फलं च प्रतिपाद्यताम् ।
2. सोदाहरणं गुणबोधकं कोष्ठकं मेलापके विविच्यताम् ।
3. उपनयन संस्कारं प्रतिपाद्यताम् ।
4. पुंसवन—सीमन्ततोन्नयनं संस्कारं लेख्यम् ।

प्रत्येकं— 20

परीक्षा : शास्त्री (बी.ए)

सत्रम् : प्रथमसत्रम्

विषय : शाङ्करवेदान्तः

पत्रम् : प्रथमपत्रम् (कूटसंख्या—CC-2)

पूर्णांकाः—80

प्रथमो भागः

(लघूत्तरीयात्मकः) 150 शब्देषु

1. केचन पंचप्रश्नाः समाधेयाः।

प्रत्येकं— 04

1. वेदोक्तः द्विविधो धर्मः कः ?
2. भगवद्गीताभाष्यस्य मङ्गलश्लोकं व्याख्यायत।
3. अर्जुनस्य शोककारणं किम् ?
4. किं सांख्यम् ? सांख्यबुद्धिश्च का ?
5. कथम् आत्मा न हन्ति, नापि हन्यते ?
6. ब्राह्मी स्थितिः का ?

द्वितीयो भागः

(टिप्पण्यात्मकः) 500 शब्देषु

2. केचन चत्वारः प्रश्नाः समाधेयाः।

प्रत्येकं— 05

1. 'न जायते म्रियते इति श्लोकं व्याख्यायत।
2. आत्मनः अविनाशित्वरूपं उपपादयत।
3. स्थितप्रज्ञस्य लक्षणं दर्शयत।
4. 'या निशा सर्वभूतानां..... इति श्लोकं व्याख्यायत।
5. कर्मणः जगच्चक्रप्रवृत्तिहेतुत्वं ग्रन्थोक्तदिशा दर्शयत।
6. 'स्वधर्मे निधनं श्रेयः परधर्मो भयावतः' इति सप्रसङ्गं विचारयत।

तृतीयो भागः

(निबन्धात्मकः) 1000 शब्देषु

3. कयोश्चिद्द्वयोरेव प्रश्नयोः समाधानं कार्यम्।

प्रत्येकं— 20

1. गीताशास्त्रस्य विशिष्टप्रयोजनं लिखत।
2. द्वितीयाध्यायोक्तं आत्मस्वरूपं निरूपयत।
3. सर्वकर्मसंन्यासपूर्वकात् आत्मज्ञानात् एव कैवल्यं इति निरूपयत।
4. गीताशास्त्रोक्तं निष्ठाद्वयस्वरूपं विवृणुत।

उत्तराखण्ड—संस्कृत—विश्वविद्यालयः, हरिद्वारम्
प्रदत्तकार्यम् (विशेष बैक पेपर)

परीक्षा : शास्त्री (बी.ए)

सत्रम् : प्रथमसत्रम्

विषय : संस्कृत भाषा—कौशलम्

पत्रम् : प्रथमपत्रम् (कूटसंख्या—**SLCC-01**)

पूर्णांकाः—100

प्रथमो भागः

(लघूत्तरीयात्मकः) 150 शब्देषु

1. केचन पंचप्रश्नाः समाधेयाः।

प्रत्येकं— 04

1. “इकोयणचि” सूत्रं व्याख्यायताम्।
2. “कृष्णौकत्वम्” शब्दस्य सन्धिविच्छेदं विलिख्यताम्।
3. “ईदूदेद्विवचनं प्रगृह्यम्” व्याख्यायताम्।
4. “कर्तुरीप्सिततमं कर्म” सूत्रस्य व्याख्यां कुरुत।
5. “उपसर्जनं पूर्वम्” इत्यस्य व्याख्या करणीया।
6. “दृश्” धातोः लृट् लकारं लिखत।

द्वितीयो भागः

(टिप्पण्यात्मकः) 500 शब्देषु

2. केचन चत्वारः प्रश्नाः समाधेयाः।

प्रत्येकं— 05

1. माहेश्वरसूत्राणि विलिख्यताम्।
2. ‘उरण रपरः’ सूत्रं व्याख्यायताम्।
3. सन्धेः प्रकाराः विलिख्यताम्।
4. धेनु’ शब्दस्य रूपं लिखत।
5. एकतः विंशतिपर्यन्तशब्दान् विलिख्यताम्।
6. ‘रूध्’ धातोः लट् लकारं लिख्यताम्।

तृतीयो भागः

(निबन्धात्मकः) 1000 शब्देषु

3. कयोश्चिद्द्वयोरेव प्रश्नयोः समाधानं कार्यम्।

प्रत्येकं— 20

1. विभक्तीनां परिचयं प्रददातु।
2. ‘अच्’ सन्धेः विस्तारपूर्वकं वर्णनं क्रियताम्।
3. ‘गम्’ धातोः सर्वाणि लकाराणि विलिख्यताम्।
4. ‘लभ्’ धातोः दशसु लकारेषु रूपाणि विलिख्यताम्।
5. ‘पितृ’ एवं ‘आत्मन्’ शब्दरूपं विलिख्यताम्।

परीक्षा : शास्त्री (बी.ए.)
विषय : समाजशास्त्र
पत्रम् : प्रथमपत्रम् (कूटसंख्या-GE-01)

सत्रम् : प्रथमसत्रम्

पूर्णांकः-80

प्रथम भाग
(लघुउत्तरीय / वस्तुनिष्ठ प्रश्न)

सभी प्रश्नों के उत्तर दीजिये। प्रत्येक प्रश्न 01 अंक का है।

प्रत्येक- 01

1. सोसायटी पुस्तक के लेखक कौन हैं ?
(अ) मैकाइवर तथा पेज (ब) बोगार्डस
(स) गिडिंग्स (द) लेपियर
2. निम्न में से कौन सी समुदाय की विशेषता है ?
(अ) सामुदायिक भावना (ब) निश्चित भू- भाग
(स) समान्य जीवन (द) सभी
3. 'ह्यूमन सोसायटी' पुस्तक के लेखक कौन हैं ?
(अ) बोगार्डस (ब) किंग्सले डेविस
(स) मैकाइवर (द) कूले
4. समाजशास्त्र का जनक किसे कहा जाता है ?
(अ) मैकाइवर तथा पेज (ब) बोगार्डस
(स) स्पेन्सर (द) अगस्त काम्ट
5. निम्न में से कौन सा एक समिति का उदाहरण है ?
(अ) युवा संगठन (ब) जनजाति
(स) विवाह (द) ग्रामीण समुदाय
6. 'सोशियल कंट्रोल' पुस्तक के लेखक कौन हैं ?
(अ) किंग्सले डेविस (ब) कूले
(स) रॉस (द) गिलिन तथा गिलिन
7. निम्न में से कौन सी संस्कृति की विशेषता हैं ?
(अ) स्वतः निर्मित (ब) पीढ़ी दर पीढ़ी हस्तरण
(स) सामाजिकता का अभाव (द) समाज के प्रतिकूल
8. 'आत्मपदर्पण का सिद्धान्त' किसने प्रस्तुत किया ?
(अ) चार्ल्स कूले (ब) भीड़
(स) डेविस (द) फ्रायड
9. निम्न में से कौन सी एक समाज की विशेषता हैं ?
(अ) रीति-रिवाज (ब) पारस्परिक सहयोग
(स) नियंत्रण (द) सभी
10. 'सोशियोलॉजी' पुस्तक के लेखक कौन हैं ?
(अ) काम्ट (ब) मैकावर
(स) स्पेन्सर (द) बोगार्डस

द्वितीय भाग

(टिप्पण्यात्मकः) 500 शब्दों में

निम्नलिखित 08 प्रश्नों में से किन्हीं 05 प्रश्नों के उत्तर दीजिये। प्रत्येक प्रश्न 05 अंक का है।

प्रत्येक— 05

1. समाज तथा एक समाज में अन्तर।
2. भैतिक संस्कृति तथा अभैतिक संस्कृति में अन्तर।
3. पर्यावरण का अर्थ।
4. व्यक्तित्व निर्माण के सांस्कृतिक आधार।
5. सामाजिक परिवर्तन।
6. कूले का समाजीकरण का सिद्धान्त।
7. सामाजिक संरचना की विशेषताएं
8. वंशानुक्रमण।

तृतीय भाग

(निबन्धात्मक एवं विवरणात्मक) 1000 शब्दों में

निम्नलिखित 06 प्रश्नों में किन्हीं 03 प्रश्नों के उत्तर दीजिये। प्रत्येक प्रश्न 15 अंक का है।

प्रत्येक— 15

1. समाजीकरण क्या है। इसके प्रमुख साधनों की व्याख्या कीजिए।
2. 'समाज सामाजिक सम्बन्धों का जाल है। इस कथन की व्याख्या कीजिए।
3. सामाजिक नियंत्रण क्या है। इसके प्रमुख प्रकारों की विवेचना कीजिए।
4. संस्कृति को परिभाषित कीजिए। व्यक्तित्व एवं संस्कृति के सम्बन्धों की व्याख्या कीजिए।
5. सामाजिक व्यवस्था क्या है। सामाजिक संरचना एवं सामाजिक व्यवस्था में अन्तर बताइये।
6. समुदाय किये कहते हैं। इसकी प्रमुख विशेषताओं का वर्णन कीजिए।

Exam : Shastri (B.A) Semester -1st

Subject : English

Paper – 1st (कूटसंख्या–AECC-01)

पूर्णांकः-80

SECTION 'A'

This section contains 06 questions. Attempt any five .Each question.

carries 04 marks.

- 1- Define simile with suitable examples.
- 2- Differentiate between formal and informal letter.
- 3- Give one word for the following sentences.
  - (a) One who is present everywhere-
  - (b) Killing of one's own self-
  - (c) A woman whose husband is dead-
  - (c) Which cannot be believed-
- 4- Give four examples of Idl sound.
- 5- Fill in the blanks with suitable articles-
  - (a) Please give me-----ice-cream.
  - (b) We should help-----poor.
  - (c) The sun sets in -----west.
  - (d) Mohan is-----good singer.
- 6- Write an application to your principal requesting him to give you relaxation in school fee.

SECTION 'B'

This section contains 06 questions. Attempt any four .Each question.

carries 05 marks.

1- Fill in the blanks with appropriate preposition.

- (a) Ram lives-----Akbar road.
- (b) I got married-----March.
- (c) He has been reading-----two hours.
- (d) The lunch box is kept-----the table.
- (e) The mechanic went-----the tunnel

2- Fill in the blanks with appropriate modals-

- (a) She-----come to see me.
- (b) He-----speak French.
- (c) -----God bless you.
- (d) -----you return my book please.
- (e) You-----plant more these.

3- Identify the figure of speech in the following sentences.

- (a) She is as busy as a bee.
- (b) Time is money.
- (c) The sky was full of dancing stars.
- (d) Life is like a dream.
- (e) Life is a journey.

- 4- Write two bossier of communication.
- 5- What is metaphor? Give examples.
- 6- Who is Kalidas?

SECTION 'C'

This section has 04 questions. Attempt any two .Each question.

Carries 20 marks.

- 1- What is communication? Describe
Communication Channel
- 2- Critically evaluate the life and contribution of panditraj jaggannath.
- 3- Who is kalidas? Evaluate his contribution to Sanskrit Literature
- 4- Discuss in detail the vowel sound in English Language.